

Σημειώσεις Μαθηματικών – 2

Συναρτήσεις - 4

Ραφαήλ Φάνης Μαθηματικός

Κεφάλαιο 4 Παράγωγος Συνάρτησης

4.1 Έννοια Παραγώγου

Ορισμός

Μια συνάρτηση f ονομάζεται **παραγωγίσιμη** στο $x_0 \in Df$ αν υπάρχει το $\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}$ και είναι πραγματικός αριθμός. Στην περίπτωση αυτή το όριο αυτό ονομάζεται πρώτη παράγωγος (κλίση, ρυθμός μεταβολής) της f στο x_0 και συμβολίζουμε :

$$\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = f'(x_0)$$

Π.χ. (Βιβλίο 4.1.1β, 4.1.2 β)

1. Να βρείτε την παράγωγο της συνάρτησης $f(x) = x^2 + 2$, στο $x_0 = 4$.

Θα βρούμε το όριο:

$$\lim_{x \rightarrow 4} \frac{f(x) - f(4)}{x - 4} = \lim_{x \rightarrow 4} \frac{x^2 + 2 - 18}{x - 4} = \lim_{x \rightarrow 4} \frac{x^2 - 16}{x - 4} = \lim_{x \rightarrow 4} \frac{(x-4)(x+4)}{x-4} = 8 \in \mathbb{R}$$

Άρα η f είναι παραγωγίσιμη στο 4 και $f'(4) = 8$.

2. Να βρείτε την παράγωγο της συνάρτησης $f(x) = \begin{cases} 3x - 2 & , x \leq 1 \\ 2x^2 & , x > 1 \end{cases}$, στο $x_0 = 1$

Αφού η συνάρτηση αλλάζει τύπο στο 1 θα βρούμε τα πλευρικά όρια :

$$\lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{3x - 2 - 1}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{3x - 3}{x - 1} = 3$$

Το $\lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1}$ ονομάζεται αριστερή παράγωγος της f στο 1 και

συμβολίζουμε $f'_a(1) = 3$.

$$\lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{2x^2 - 1}{x - 1} \stackrel{1}{=} +\infty$$

Το δεξί όριο είναι $+\infty$ άρα η δεξιά παράγωγος f'_δ δεν υπάρχει οπότε η f δεν είναι παραγωγίσιμη στο $x_0 = 1$.

Θεώρημα

Αν μια συνάρτηση f είναι **παραγωγίσιμη** σε ένα σημείο $x_0 \in Df$ τότε είναι και **συνεχής** σε αυτό.

Απόδειξη

Αφού f παραγωγίσιμη στο x_0 ιχύει ότι :

$$\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = f'(x_0)$$

Θα υπολογίσουμε το όριο της f στο x_0

$$\lim_{x \rightarrow x_0} [f(x) - f(x_0)] = \lim_{x \rightarrow x_0} \left[\frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} \cdot (x - x_0) \right] = f'(x_0)(x_0 - x_0) = 0$$

Άρα $\lim_{x \rightarrow x_0} f(x) = f(x_0)$ και η f συνεχής στο x_0

Π.χ. Βιβλίο 4.1.4

Έστω η συνάρτηση με τύπο $f(x) = \begin{cases} ax^2 & \text{αν } x \leq 1 \\ x + \beta & \text{αν } x > 1. \end{cases}$

Να βρείτε τους πραγματικούς αριθμούς a και β , ώστε η f να είναι παραγωγίσιμη στο $x_0 = 1$.

Αφού f παραγωγίσιμη στο $x_0=1$ θα είναι και συνεχής στο 1, άρα :

$$\lim_{x \rightarrow 1^-} f(x) = \lim_{x \rightarrow 1^+} f(x) = f(1) \Rightarrow \lim_{x \rightarrow 1^-} ax^2 = \lim_{x \rightarrow 1^+} x + \beta \Rightarrow a = 1 + \beta \quad (1)$$

και

$$\lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1}$$

Οποτε :

$$\lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{ax^2 - a}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^-} \frac{a(x - 1)(x + 1)}{x - 1} = 2a$$

$$\lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{x + \beta - a}{x - 1} \stackrel{(1)}{=} \lim_{x \rightarrow 1^+} \frac{x - 1}{x - 1} = 1$$

Άρα $2a=1$ $a=1/2$ και $\beta=-1/2$.

Έφαπτομένη γραφικής παράστασης

Έστω f μία συνάρτηση παραγωγίσιμη στο x_0 . Η εφαπτομένη της γραφικής της παράσταση στο σημείο της $A(x_0, f(x_0))$ έχει συντελεστή διεύθυνσης $\lambda=f'(x_0)$, και δίνεται από τον τύπο :

$$y - f(x_0) = f'(x_0) \cdot (x - x_0)$$

Π.χ. Βιβλίο 4.1.3

Έστω η συνάρτηση f με $f(x)=3x+2x^2$.

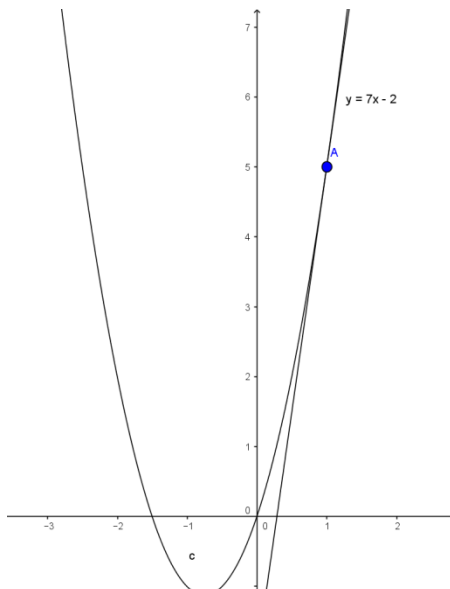
α) Να βρείτε την παράγωγο της f στο σημείο $x_0 \in \mathbf{R}$.

β) Να βρείτε την κλίση της f στο $x_0 = 1$ και στη συνέχεια την εξίσωση της εφαπτομένης στο σημείο $A(1,5)$.

α)

$$\lim_{x \rightarrow 1} \frac{f(x) - f(1)}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{3x + 2x^2 - 5}{x - 1} = \lim_{x \rightarrow 1} \frac{2(x - 1)(x + \frac{5}{2})}{x - 1} = 2 \cdot \frac{7}{2} = 7$$

Άρα η κλίση της f στο 1 είναι $\lambda=f'(1)=7$.

β) Η εφαπτομένη της C_f στο A είναι :

$$y - f(1) = f'(1) \cdot (x - 1) \Leftrightarrow y - 5 = 7(x - 1) \Leftrightarrow y = 7x - 2$$

4.2 Παράγωγος Συνάρτηση Κανόνες Παραγώγισης

Ορισμός

Έστω f μια παραγωγίσιμη συνάρτηση σε κάθε $x \in \Delta$. Η συνάρτηση $f' : x \rightarrow f'(x)$ για κάθε $x \in \Delta$ ονομάζεται πρώτη παράγωγος της f .

Η πρώτη παράγωγος της παραγώγου συνάρτησης f' ονομάζεται δεύτερη παράγωγος της f και συμβολίζεται f'' . Επαγωγικά ορίζεται η n -ιοστή παράγωγος που συμβολίζεται $f^{(n)}$.

Παράγωγοι Βασικών Συναρτήσεων

1. $(c)' = 0$

Απόδειξη

Θέτουμε $f(x) = c$ τότε :

$$f'(x) = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{c - c}{x - x_0} = 0$$

2. $(x)' = 1$

Απόδειξη

Θέτουμε $f(x) = x$ τότε :

$$f'(x) = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{x - x_0}{x - x_0} = 1$$

3. $(x^v)' = v \cdot x^{v-1}$

4. $\left(\frac{1}{x}\right)' = -\frac{1}{x^2}$

5. $(\sqrt{x})' = \frac{1}{2\sqrt{x}}$

Απόδειξη

Θέτουμε $f(x) = \sqrt{x}$ τότε :

$$\begin{aligned} f'(x) &= \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{\sqrt{x} - \sqrt{x_0}}{x - x_0} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{(\sqrt{x} - \sqrt{x_0})(\sqrt{x} + \sqrt{x_0})}{(x - x_0)(\sqrt{x} + \sqrt{x_0})} \\ &= \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{x - x_0}{(x - x_0)(\sqrt{x} + \sqrt{x_0})} = \frac{1}{2\sqrt{x_0}} \end{aligned}$$

6. $(\eta\mu x)' = \sigma\upsilon\nu x$

7. $(\sigma\upsilon\nu x)' = -\eta\mu x$

8. $(e^x)' = e^x$

9. $(\ln x)' = \frac{1}{x}$

Κανόνες Παραγώγισης

Αν f, g παραγωγίσιμες συναρτήσεις τότε :

1. Παράγωγος Αθροίσματος

$$(f(x) + g(x))' = f'(x) + g'(x)$$

2. Παράγωγος Γινομένου

$$(f(x) \cdot g(x))' = f'(x) \cdot g(x) + f(x) \cdot g'(x)$$

3. Παράγωγος Πηλίκου

$$\left(\frac{f(x)}{g(x)}\right)' = \frac{f'(x) \cdot g(x) - f(x) \cdot g'(x)}{(g(x))^2}, \quad g(x) \neq 0$$

4. Παράγωγος Σύνθετης Συνάρτησης (Κανόνας Αλυσίδας)

$$(f(g(x)))' = f'(g(x)) \cdot g'(x)$$

Πίνακας 4.2.3
Παράγωγος σύνθετων συναρτήσεων.

f		f'	
$(g(x))^r$	$\epsilon\varphi(g(x))$	$r(g(x))^{r-1} \cdot g'(x)$	$\frac{g'(x)}{\sigma\upsilon\nu^2(g(x))}$
$\sqrt{g(x)}, \text{ με } g(x) > 0$	$\sigma\varphi(g(x))$	$\frac{g'(x)}{2\sqrt{g(x)}}$	$\frac{g'(x)}{\eta\mu^2(g(x))}$
$\eta\mu(g(x))$	$e^{g(x)}$	$\sigma\upsilon\nu(g(x))g'(x)$	$e^{g(x)} \cdot g'(x)$
$\sigma\upsilon\nu(g(x))$	$\ln(g(x)), \text{ με } g(x) > 0$	$-\eta\mu(g(x))g'(x)$	$\frac{g'(x)}{g(x)}$

Π.χ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ 4.2.4.

Να βρείτε τις παραγώγους των εξής συναρτήσεων:

α) $h(x) = \left(\frac{2x-1}{x+1}\right)^4$ β) $h(x) = e^{-x^3+2x}$ γ) $h(x) = \ln(x^4 + 2x^2 + 2)$

Λύση.

α) Έστω οι συναρτήσεις f και g με τύπους

$$f(x) = x^4 \text{ και } g(x) = \frac{2x-1}{x+1}$$

αντίστοιχα. Είναι φανερό ότι έχουμε, $h(x) = [g(x)]^4 = f(g(x))$ και χρησιμοποιώντας τον πρώτο τύπο του πίνακα 4.2.3 παίρνουμε $h'(x) = 4(g(x))^3 \cdot g'(x)$.

$$f'(x) = \frac{(x^2-4)'(x+3) - (x^2-4)(x+3)'}{(x+3)^2} = \frac{2x(x+3) - (x^2-4) \cdot 1}{(x+3)^2} = \frac{x^2+6x+4}{(x+3)^2}.$$

β) Έχουμε διαδοχικά:

$$f'(x) = \frac{(e^x)'(1+\sqrt{x}) - e^x(1+\sqrt{x})'}{(1+\sqrt{x})^2} = \frac{e^x(1+\sqrt{x}) - e^x\left(\frac{1}{2\sqrt{x}}\right)}{(1+\sqrt{x})^2} = e^x \frac{2\sqrt{x}+2x-1}{2\sqrt{x}(1+\sqrt{x})^2}.$$

γ) Έχουμε διαδοχικά:

$$\begin{aligned} g'(x) &= (\sqrt{x} \eta\mu x)' + \left(\frac{\ln x}{x-1}\right)' = (\sqrt{x})' \eta\mu x + \sqrt{x}(\eta\mu x)' + \frac{(\ln x)'(x-1) - (x-1)'\ln x}{(x-1)^2} = \\ &= \frac{1}{2\sqrt{x}} \eta\mu x + \sqrt{x} \sigma\upsilon\nu x + \frac{x-1 - \ln x}{(x-1)^2} = \frac{\eta\mu x + 2x \sigma\upsilon\nu x}{2\sqrt{x}} + \frac{x-1 - x \ln x}{x(x-1)^2}. \end{aligned}$$

Με τον κανόνα του πηλίκου εύκολα βρίσκουμε ότι:

$$(\varepsilon\varphi x)' = \frac{1}{\sigma\upsilon\nu^2 x}, (\sigma\varphi x)' = -\frac{1}{\eta\mu^2 x}$$

Π.χ. Βιβλίο 4.2.11

Αφού η εφαπτομένη της C_f σχηματίζει γωνία $\pi/4$ με τον άξονα τότε :

$$\lambda = f'(x_0) = \varepsilon\varphi \frac{\pi}{4} = 1$$

Όμως $f'(x) = (-2x + x^3)' = -2 + 3x^2$ οπότε

$$-2 + 3x_0^2 = 1 \Leftrightarrow x_0 = \pm 1$$

Άρα οι εφαπτόμενες είναι δύο στα σημεία $A(1, f(1))=A(1, -1)$ και $B(-1, f(-1))=B(-1, 1)$

$$\varepsilon_1: y + 1 = 1(x - 1)$$

$$\varepsilon_2: y - 1 = 1(x + 1)$$

Ασκήσεις

4.2.1 – 4.2.7 – 4.2.9 – 4.2.14 – 4.2.17 – 4.2.18 – 4.2.20 .

4.3 Θεώρημα Μέσης Τιμής Εφαρμογές

Θεώρημα Μέσης Τιμής (Θ.Μ.Τ.)

Έστω f μια συνάρτηση τέτοια ώστε :

α. f συνεχής στο $[\alpha, \beta]$

β. f παραγωγίσιμη στο (α, β)

τότε υπάρχει ένα τουλάχιστον $\xi \in (\alpha, \beta)$ τέτοιο ώστε :

$$f'(\xi) = \frac{f(\beta) - f(\alpha)}{\beta - \alpha}$$

Θεώρημα Rolle

Έστω f μια συνάρτηση τέτοια ώστε :

α. f συνεχής στο $[\alpha, \beta]$

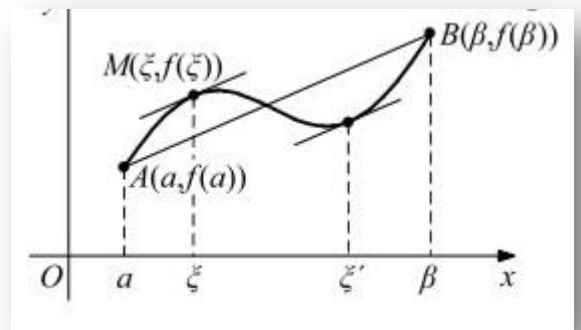
β. f παραγωγίσιμη στο (α, β)

γ. $f(\alpha) = f(\beta)$

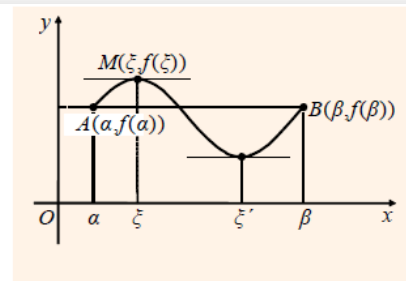
τότε υπάρχει ένα τουλάχιστον $\xi \in (\alpha, \beta)$ τέτοιο ώστε :

$$f'(\xi) = 0$$

Η απόδειξη του θεωρήματος Rolle είναι προφανής εφαρμόζοντας το Θ.Μ.Τ αφού $f(\alpha) = f(\beta)$.

Γεωμετρικά σημαίνει ότι υπάρχει ένα, τουλάχιστον, $\xi \in (\alpha, \beta)$ τέτοιο, ώστε η εφαπτομένη της C_f στο $M(\xi, f(\xi))$ να είναι παράλληλη στον άξονα των x .

Θεώρημα Σταθερής Συνάρτησης

Έστω f συνάρτηση ορισμένη και συνεχής στο Δ . Αν $f'(x) = 0$ για κάθε εσωτερικό σημείο του Δ τότε η f είναι σταθερή δηλαδή $f(x) = c$ για κάθε x στο Δ .

Θεώρημα

Έστω δύο συναρτήσεις f, g συνεχείς στο Δ και ισχύει $f'(x)=g'(x)$. Τότε υπάρχει σταθερά c τέτοια ώστε $f(x)=g(x)+c$.

Απόδειξη

Θέτω $h(x)=f(x)-g(x)$. Η h είναι συνεχής στο Δ ως διαφορά συνεχών και

$$h'(x) = (f(x) - g(x))' = f'(x) - g'(x) = 0$$

Από το θεώρημα της σταθερής

$$h(x) = c \Leftrightarrow f(x) - g(x) = c \Leftrightarrow f(x) = g(x) + c$$

Μονοτονία Συνάρτησης – Ακρότατα

1. Έστω f συνεχής σε ένα διάστημα Δ και $f'(x)>0$ για κάθε εσωτερικό σημείο του Δ τότε η f είναι Γνησίως Αύξουσα στο Δ .
2. Έστω f συνεχής σε ένα διάστημα Δ και $f'(x)<0$ για κάθε εσωτερικό σημείο του Δ τότε η f είναι Γνησίως Φθίνουσα στο Δ .

Π.χ.

1. Να βρείτε τη μονοτονία της $f(x) = x^3 - 9x^2 + 24x + 1$

Η f έχει $D_f = \mathbb{R}$. Η f συνεχής και παραγωγίσιμη ως πολυωνυμική με

$$f'(x) = 3x^2 - 18x + 24$$

Θα βρούμε τις ρίζες και το πρόσημο της f'

$$3x^2 - 18x + 24 = 0 \Leftrightarrow x^2 - 6x + 8 = 0 \Leftrightarrow x = 2, x = 4$$

Ο πίνακας μονοτονίας είναι :

	$-\infty$	2	4	$+\infty$	
f'	+	○	-	○	+
f	↗		↘		↗

Άρα η f είναι Γνησίως Αύξουσα στα διαστήματα $(-\infty, 2]$ και $[4, +\infty)$ και Γνησίως Φθίνουσα στο $[2, 4]$.

2. Να βρείτε το Σύνολο Τιμών της $f(x) = e^x + 2x^5 - 2$

Η f είναι παραγωγίσιμη στο $\mathbb{R}$ ως πράξεις παραγωγίσιμων με

$$f'(x) = (e^x + 2x^5 - 2)' = e^x + 10x^4$$

Η $f'(x)>0$ για κάθε x στο $\mathbb{R}$ άρα η f γνησίως αύξουσα στο $\mathbb{R}$.

Από το θεώρημα ενδιαμέσων τιμών το Σύνολο τιμών της f είναι :

$$\begin{aligned} f(A) &= \left(\lim_{x \rightarrow -\infty} f(x), \lim_{x \rightarrow +\infty} f(x) \right) = \left(\lim_{x \rightarrow -\infty} (e^x + 2x^5 - 2), \lim_{x \rightarrow +\infty} (e^x + 2x^5 - 2) \right) \\ &= (-\infty, +\infty) = \mathbb{R} \end{aligned}$$

Ασκήσεις

4.3.10 - 4.3.11

Ορισμός

Ένα σημείο $x_0 \in D_f$ μιας συνάρτησης f λέγεται **Τοπικό Μέγιστο (Τοπικό Ελάχιστο)** όταν $f(x) \leq f(x_0)$ ($f(x) \geq f(x_0)$) για κάθε x σε μια περιοχή του x_0 . Τα Τοπικά Μέγιστα και τα Τοπικά Ελάχιστα μιας συνάρτησης ονομάζονται **Τοπικά Ακρότατα**.

Θεώρημα Fermat

Αν η f παρουσιάζει Τοπικό Ακρότατο στο x_0 και η f είναι παραγωγίσιμη στο x_0 τότε

$$f'(x_0) = 0.$$

Αν μια συνάρτηση είναι συνεχής τότε **πιθανές θέσεις Τοπικών Ακροτάτων** είναι :

1. Τα άκρα κλειστού Διαστήματος $[a, \beta]$ στο οποίο ορίζεται η f .
2. Τα σημεία που η f δεν είναι παραγωγίσιμη.
3. Τα σημεία στα οποία $f'(x_0) = 0$.

Στην περίπτωση 1 αν η f είναι γνησίως αύξουσα στο $[a, \beta]$ τότε το $f(a)$ Ελάχιστο και το $f(\beta)$ Μέγιστο και αντίστροφα αν f γνησίως φθίνουσα.

Στις περιπτώσεις 2,3 πρέπει :

x_0	x_0
Τοπικό Μέγιστο	Τοπικό Ελάχιστο

Π.χ.

Να μελετηθεί ως προς τη μονοτονία και τα ακρότατα η συνάρτηση :

$$f(x) = x^3 - 3x + 2$$

Το Πεδίο Ορισμού είναι $D_f = \mathbb{R}$. Η f είναι παραγωγίσιμη στο $\mathbb{R}$ ως πολυωνυμική.

$$f'(x) = (x^3 - 3x + 2)' = 3x^2 - 3$$

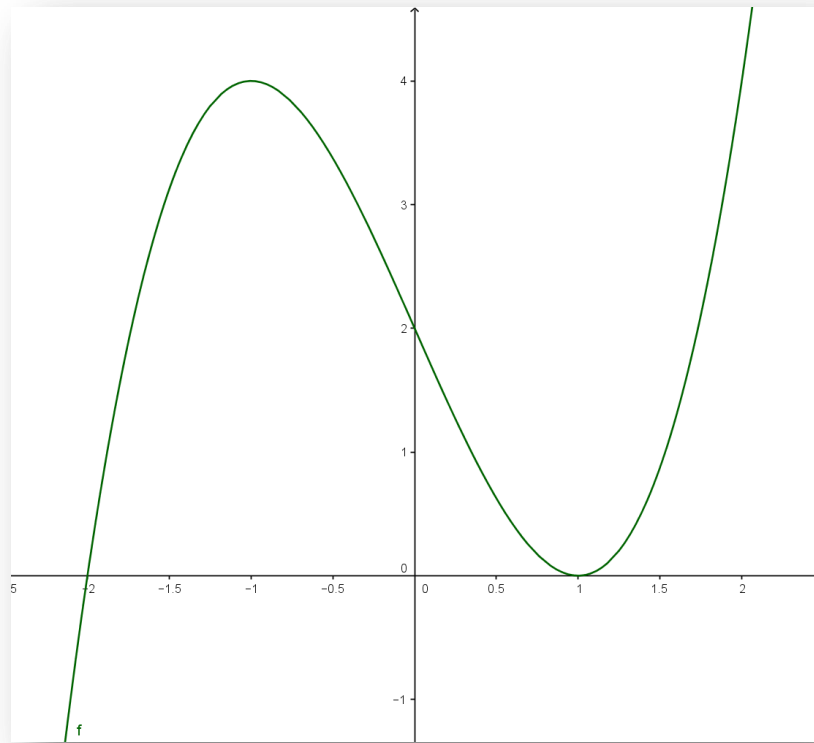
Βρίσκουμε τις ρίζες και το πρόσημο της f' και κατασκευάζουμε τον πίνακα μονοτονίας:

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow 3x^2 - 3 = 0 \Leftrightarrow x = \pm 1$$

	$-\infty$	-1	1	$+\infty$
f'	+	0	0	+
f				
		TM $f(-1)=4$	TE $f(1)=0$	

Η γραφική παράσταση της f είναι :

Π.χ.

Να μελετηθεί ως προς τη μονοτονία και τα ακρότατα η συνάρτηση:

$$f(x) = \frac{\ln x - 1}{x}$$

Πεδίο Ορισμού $D_f = (0, +\infty)$.

$$\begin{aligned} f'(x) &= \left(\frac{\ln x - 1}{x} \right)' = \frac{(\ln x - 1)'x - (\ln x - 1)(x)'}{x^2} = \frac{\frac{1}{x}x - \ln x + 1}{x^2} = \frac{1 - \ln x + 1}{x^2} \\ &= \frac{2 - \ln x}{x^2} \end{aligned}$$

Αφού $x^2 \geq 0$ και $2 - \ln x = 0 \Leftrightarrow \ln x = 2 \Leftrightarrow x = e^2$ ο πίνακας μονοτονίας είναι

	0	e^2	$+\infty$
f'	+		-
f	↗		↘
	TM $f(e^2) = 1/e^2$		

Ορισμός

Έστω f μια συνάρτηση συνεχής στο Δ και παραγωγίσιμη στα εσωτερικά σημεία του Δ . Θα λέμε ότι η f είναι **κυρτή** στο Δ (**κοίλη** στο Δ) αν η f' είναι Γνησίως Αυξουσα στο Δ (Γνησίως Φθίνουσα στο Δ)

Ορισμός

Μια συνάρτηση f παραγωγίσιμη σε διάστημα (α, β) εκτός ίσως του $x_0 \in (\alpha, \beta)$. Θα λέμε ότι το σημείο $A(x_0, f(x_0))$ είναι **Σημείο Καμπής** αν

1. Η C_f έχει εφαπτομένη στο A
2. Η f κοίλη στο (α, x_0) και κυρτή στο (x_0, β) ή αντίστροφα.

Θεώρημα

Αν το σημείο $A(x_0, f(x_0))$ είναι σημείο καμπής της f και η f τότε ή $f''(x_0)=0$ ή δέν υπάρχει η δεύτερη παράγωγος.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 4.4.2.

Να μελετήσετε τη συνάρτηση $f(x)=x^3-9x^2-48x+100$.

Λύση.

Η συνάρτηση f είναι συνεχής και παραγωγίσιμη σε ολόκληρο το $\mathbf{R}$ με:

$$f'(x) = 3x^2 - 18x - 48 \quad \text{και} \quad f''(x) = 6x - 18.$$

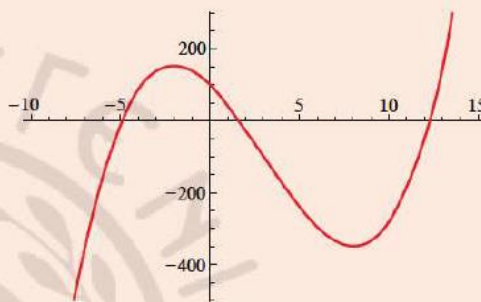
Επίσης έχουμε: $f'(x)=0 \Leftrightarrow 3x^2 - 18x - 48=0 \Leftrightarrow x = -2$ ή $x = 8$ και $f''(x)=0 \Leftrightarrow 6x - 18=0 \Leftrightarrow x = 3$.

Το πρόσημο της πρώτης και της δεύτερης παραγώγου, η μονοτονία της συναρτήσεως και το είδος της (κυρτή/κοίλη) παρουσιάζονται στον πίνακα 4.4.4 μεταβολών της f .

Παρατηρούμε ότι η συνάρτηση έχει τοπικό μέγιστο για $x=-2$ την τιμή $f(-2)=152$ και τοπικό ελάχιστο για $x=8$ την τιμή $f(8)=-348$. Τέλος η συνάρτηση έχει σημείο καμπής το $\Gamma(3, f(3))$, δηλαδή το $\Gamma(3, -98)$. Στο σχήμα 4.4ιδ δίνεται η γραφική παράσταση της συναρτήσεως f .

Πίνακας 4.4.4

x	$-\infty$	-2	3	8	$+\infty$
f'	$+$	0	$-$	0	$+$
f''		$-$	0	$+$	
f		$\curvearrowright$		$\curvearrowleft$	
		τοπικό μέγιστο	σημείο καμπής	τοπικό ελάχιστο	

Σχ. 4.4ιδ.

Π.χ.

Να μελετήσετε τη συνάρτηση $f(x)=xe^{-x}$ ως προς τη Μονοτονία τα Ακρότατα την Κυρτότητα και τα σημεία καμπής

$D_f = \mathbf{R}$.

$$f'(x) = (xe^{-x})' = (x)'e^{-x} + x(e^{-x})' = e^{-x} - xe^{-x} = e^{-x}(1 - x)$$

Αφού $e^{-x} > 0$ έχουμε:

$$f'(x) = 0 \Leftrightarrow 1 - x = 0 \Leftrightarrow x = 1$$

Ο πίνακας μονοτονίας είναι :

	$-\infty$	1	$+\infty$
f'	$+$	$\bigcirc$	$-$
f			
	TM $f(1)=1/e$		

$$f''(x) = (e^{-x}(1-x))' = (1-x)'e^{-x} + (1-x)(e^{-x})' = -e^{-x} - (1-x)e^{-x} = e^{-x}(x-2)$$

Αφού $e^{-x} > 0$

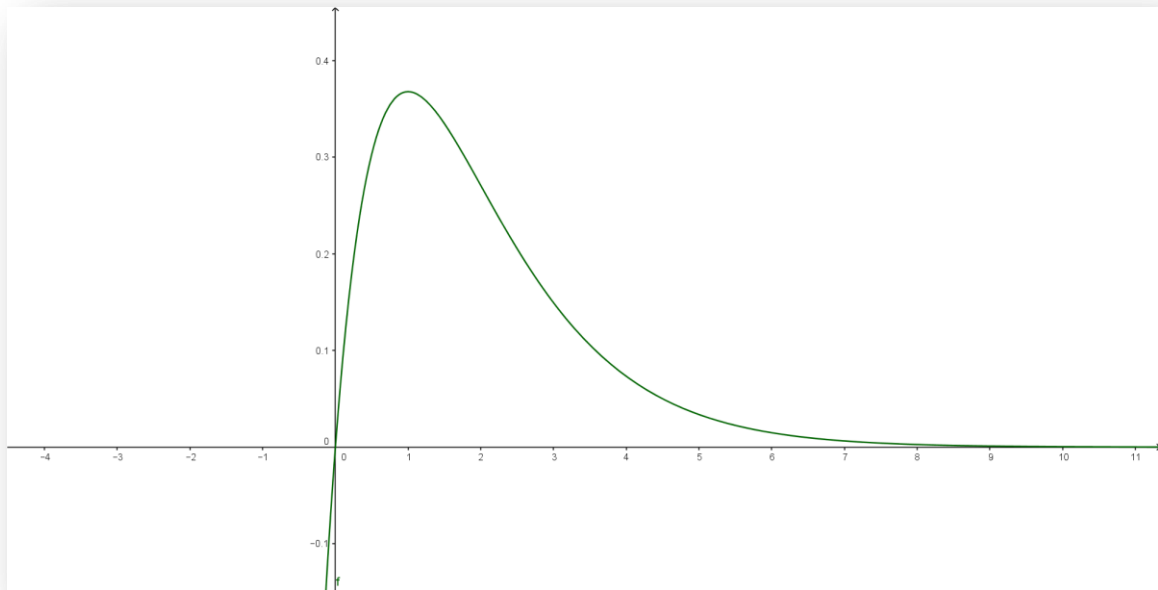
$$f''(x) = 0 \Leftrightarrow x - 2 = 0 \Leftrightarrow x = 2$$

Ο πίνακας κυρτότητας είναι

	$-\infty$	2	$+\infty$
f'	$-$	$\bigcirc$	$+$
f			
	ΣΚ $f(2)=2/e^2$		

Συνολικά ο πίνακας Μεταβολών είναι

	$-\infty$	1	2	$+\infty$
f'	$+$	$\bigcirc$	$-$	$-$
f''	$-$	$-$	$\bigcirc$	$+$
f				
	TM $f(1)=1/e$		ΣΚ $f(2)=2/e^2$	

Ασκήσεις

4.4.1 – 4.4.2 - 4.4.12 – 4.4.14